

03-29-2019 13:28 002

Misbruik en oneigenlijk gebruik van
overheidsgelden; een eerste
literatuurorientatie t.b.v.
de I.S.M.O.

mr. J.J. van der Kaaden

december 1979

~~ALLEN VOOR INTERN
GEBRUIK~~

nr. 2770

Notitie aan de hand van een eerste literatuuriëntatie op het terrein van het misbruik en oneigenlijk gebruik van overheidsgelden.

Mr. J.J. van der Kaaden
oktober 1979.

INLEIDING

Op verzoek van de Interdepartementale stuurgroep Misbruik- en Oneigenlijk gebruik van overheidsgelden (ISMO) bereidt het WODC zich voor om een onderzoeksmatige bijdrage te leveren aan de studie naar de mate van effectiviteit van overheidsop treden inzake het voorkomen en tegengaan van genoemd misbruik en oneigenlijk gebruik. Bij deze studie zal aandacht moeten worden besteed aan de betekenis van: *

- strafbedreiging;
- toepassing van sancties;
- voorlichting over sancties;
- voorlichting over het besteden van overheidsgelden;
- voorlichting over de noodzaak van solidariteit;
- contrôle op het naleven van wetten.

Voordat wij in deze inleiding nader uiteenzetten op welke terreinen wij misbruik- en oneigenlijk gebruik van overheidsgelden aantreffen geven wij hier eerst een omschrijving van het begrip oneigenlijk gebruik. De betekenis van het begrip misbruik zal op zichzelf niet zoveel problemen geven. Oneigenlijk gebruik is aanzienlijk vager.

Van oneigenlijk gebruik is sprake ^{xx}1. indien de voorwaarden voor het verkrijgen van een aanspraak mede door de belanghebbenden op verwijtbare wijze kunnen worden beïnvloed; 2. indien deze voorwaarden zodanig zijn omschreven, dat daaronder ook omstandigheden kunnen worden gebracht welke nimmer voor ogen hebben gestaan en die, als de wet opnieuw zou worden geschreven, daar ook niet onder gebracht zouden worden; 3. in bepaalde gevallen, wanneer het resultaat van de toepassing van bestaande wettelijke bepalingen dit aangeeft.

Op basis van een eerste inventarisering van de knelpunten bij dit onderwerp hebben wij drie terreinen onderscheiden waarop de problemen van het misbruik- en oneigenlijk gebruik van overheidsgelden zich voordoen.

* Zie brief aan de Minister van Justitie van de ISMO d.d. 16 juli 1979

xx Zie het rapport van de Sociale Verzekeringsraad

In de inleiding hebben wij een begripsomschrijving geïntroduceerd van het "oneigenlijke gebruik".

Vragen die rijzen bij deze begripsomschrijving op het terrein van de sociale verzekeringen zijn o.a.:

1. Wat zijn de normen van gebruik van sociale verzekeringswetten?
2. Moet het doelcriterium het hoofdbestanddeel vormen van het oneigenlijk gebruik? *

Op zichzelf is het weinig controversiële misbruik van sociale verzekeringswetten erg moeilijk te controleren, zoals in de volgende paragraaf zal blijken. Het oneigenlijk gebruik stelt de overheid voor nog een aantal extra problemen op dit terrein. ?

Als enkele kernvraagstukken bij het oneigenlijk gebruik en de afwijkende wets-toepassing bij bijvoorbeeld de Algemene Bijstandswet worden door het College Algemene Bijstandswet genoemd.

- de bijstandsnormatiek en het kinderbijslagsysteem
- het begrip "gezinsbijstand" (waaronder kostwinnerschap)
- de vraag tot welke grens normering kan worden voortgezet zonder in strijd te komen met het individualiserend karakter van de bijstandsverlening
- de relatie tussen bijstandsverlening en de sociale verzekering.

Het zal duidelijk zijn dat het bij de sociale verzekeringswetten om een gevarieerd geheel aan regelingen gaat. Zoals wij aan het slot van deze notitie nog wat nader zullen toelichten, kan als gemeenschappelijk doel van deze wetten worden beschouwd de hulpverlening aan het in de knel gekomen individu. Hieronder zal bij de bespreking van de controle en de sanctionering van misbruik wel duidelijk worden, dat juist dit kader van deze wetten de nodige moeilijkheden oplevert bij de vaststelling van de wetsovertreding en de toemeting van een effectieve sanktie.

* Zie Mr. I.P.Asscher-Vonk. Oneigenlijk gebruik van sociale verzekeringswetten. Sociaal maandblad arbeid, 32e jrg., nr. 1, 1977.

§ 2. De contrôle en opsporing

Wanneer we het hebben over de contrôle van het gebruik van onze sociale voorzieningen, dan wordt in de meeste gevallen uitsluitend gesproken over de "steunontvanger". De vraag of iemand wel écht arbeidsongeschikt is, of hij/zij écht niet aan werk kan komen, of men geen andere verdienste heeft enz. is niemand onbekend.

Waar, maar zelden aan wordt gedacht, is de fraude aan de kant van de werkgevers (de premieafdrager). Hierover is tot nu toe ook relatief weinig geschreven. Het zal hieronder blijken dat men ook bij de sanctionering van misbruik- en oneigenlijk gebruik meestal aan de "steuntrekker" denkt.

De consumenten van sociale voorzieningen zouden, voor wat de contrôle betreft, globaal ingedeeld kunnen worden in vier soorten:

- a. zij die een geringe mate van toezicht (contrôle) nodig hebben en een geringe behoefte of bereidheid hebben aan persoonlijke aandacht van ondersteunende aard;
- b. zij die een geringe mate van toezicht (contrôle) nodig hebben en een grote behoefte of bereidheid hebben aan persoonlijke aandacht van ondersteunende aard;
- c. zij die een hoge mate van toezicht (contrôle) nodig hebben en een grote behoefte of bereidheid hebben aan persoonlijke aandacht van ondersteunende aard;
- d. zij die een hoge mate van toezicht (contrôle) nodig hebben en een geringe behoefte of bereidheid hebben aan persoonlijke aandacht van ondersteunende aard.

Over de omvang van deze groepen is weinig bekend. Voor een enkele categorie kan men ongeveer vaststellen welke omstandigheden aanwezig moeten zijn wil men misbruik kunnen maken. Het is immers zo dat bij de WAO-populatie in elke geval een grote groep consumenten onbetwifelbaar niet in staat is om inkomsten te verwerven.

De groep consumenten die bijstandsfraude zou kunnen plegen vormt volgens een onderzoek in Eindhoven (1973), 10 à 12% van het totaal. Dit geldt althans voor de fraude in de vorm van verrichte nevenwerkzaamheden. Er zijn natuurlijk nog andere vormen denkbaar, zoals bijvoorbeeld opgave van onjuiste gegevens.

Voor de opsporing van het geheel aan misbruik- en oneigenlijk gebruik van steun-
trekken en premieafdragen heeft een aantal diensten een opsporingsbevoegdheid.
Een algemene opsporingsbevoegdheid hebben de Rijks- en Gemeentepolitie
(art. 141 WvSr.) en de onbezoldigde opsporingsambtenaren in de zin van de
Politiewet (art. 4-2 en art. 10-2).

Een bijzondere opsporingsbevoegdheid voor de handhaving van bijzondere wetten
wordt mogelijk gemaakt in art. 142 WvSr., art. 56 Organisatiewet Sociale Ver-
zekering en in een paar beschikkingen van de Ministers van Sociale Zaken en
Volksgezondheid (1968/1976).

Naast deze ambtenaren met opsporingsbevoegdheid bestaan er nog controleurs in
dienst van bedrijfsverenigingen of gemeenten die geen bijzondere bevoegdheid
hebben.

De vraag die bij de organisatie van de controle en opsporing i.g.v. fraude door ¹
steuntrekkers speelt, is of de reguliere politie een aparte afdeling voor de sociale recherche
moet creëren of dat de huidige ontwikkeling moet worden doorgezet, waarbij de
sociale rechters grotendeels in dienst zijn van het uitvoeringsorgaan.
In het algemeen wordt als voordeel van het inschakelen van sociale rechters
gezien op de grote mate van bekendheid van deze functionaris met het veld en
de ruimere mogelijkheid die deze werkwijze in zich heeft om administratieve
sancties op te leggen.

In haar advies over de bestrijding van steunfraude heeft de interdepartementale
werkgroep steunfraude gesteld dat de bestrijding van misbruik van sociale
voorzieningen in principe buiten de sfeer van het strafrecht moet worden gehouden.
Verder komt zij tot de conclusie dat een uitbreiding van het aantal sociale
rechters noodzakelijk is.

Tegen deze oplossing zijn verschillende bezwaren ingebracht. Men vreest
voor een minder uitgewerkte rechtsbescherming van de verdachte bij de opsporing
door sociale rechters. Verder verwacht men dat een verschil in de organisa-
tie van de sociale recherche tot gevolg zal hebben dat het opsporingsvolume
regionaal sterk zal verschillen. Daarbij zal alleen met een grote mate van
bemoediging van het O.M. op dit terrein een zekere uniformering in het aangifte-
beleid kunnen worden bewerkstelligd. Van de zijde van de sociale dienst wordt
er bovendien op gewezen, dat de controle door functionarissen binnen eigen
kring een verstoring van de hulpverleningsrelatie tot gevolg kan hebben.

De bevoegdheden van de sociale-rechercheurs zijn gevoelsmatig strijdig met de doelstelling van de Gemeentelijke Sociale Dienst, namelijk het helpen van de mens in materiële- en of immateriële nood. Een functie met een rolconflict.

De werkwijze van de sociale-rechercheur is in grote lijnen als volgt:

Op instigatie van de directeur of van een andere hogere ambtenaar van de sociale dienst worden die uitkeringsgevallen onderzocht waarvan bij bijvoorbeeld een buitendienstambtenaar een duidelijk vermoeden bestaat dat er op enigerlei wijze misbruik wordt gemaakt. Andere opsporingsactiviteiten worden op gang gebracht door anonieme klikbriefjes en surveillance.

Hij mag opbrengen, verhoren en verbaliseren.

In het algemeen staat tegenover de opvatting van de hulpverleningssector dat het bij misbruik gaat om wetsovertredingen waarbij art. 162 WvSr. een duidelijke verplichting voor de betrokken diensten formuleert.

Art. 162 WvStr."Openbare colleges of ambtenaren, die in de uitoefening van hun bediening kennis bekomen van een strafbaar feit met welke opsporing zij niet zijn belast, zijn verplicht daarvan onverwijld aangifte te doen, met afgifte van de tot de zaak betrekkelijke stukken aan de officier van justitie of aan één zijner hulpofficieren."

In veel kleine gemeenten kan de zogenaamde sociale controle nog een voldoende regulerende rol spelen, zodat geen behoefte bestaat aan speciale maatregelen tegen misbruik. (Advies centrale commissie sociale voorzieningen)

Het blijft natuurlijk de vraag of zo'n sociale controle ook even effectief werkt in de hulpverleningsrelatie van de maatschappelijk werkers die het volgens hun code ook in strijd vinden met hun werk om informatie over de cliënt door te geven. *

Wij herkennen hier iets van de reclasserings- en alcohol en drugshulpverleningsproblematiek.

Men acht het, met het oog op de onduidelijkheden rond deze hulpverleningsrelatie en de achtergronden van het oneigenlijk gebruik en het misbruik, ook wel te vroeg om tot het instellen van een sociale recherche te komen. Vooral van de zijde van de sociale diensten wordt gewezen op een meer preventief gerichte aanpak.

* Sociale recherche, pro of contra, april 1977.

Scriptie van Roel Bazuin en Bert Brontsma, Stichting voor opleiding tot sociale arbeid te Haarlem.

Intensieve begeleiding, meer tijd van de sociaal ambtenaar per cliënt, meer personeel en een opstelling naast de cliënt en niet tegenover de cliënt. In dit licht worden trouwens door alle betrokken "partijen" wel maatregelen geadviseerd onder andere in de sfeer van een betere voorlichting bij de sociale verzekeringswetten. Het is duidelijk dat ook bij de preventieve maatregelen, waarschijnlijk ten onrechte, voornamelijk aan de uitkeringsconsument wordt gedacht.

§ 3. De sancties.

In het algemeen treffen we in het Wetboek van strafrecht twee artikelen aan waaronder gevallen van misbruik en oneigenlijk gebruik kunnen worden gebracht t.w. art. 225, valsheid in geschriften en art. 326, oplichting.

Naast deze algemene strafbepalingen bestaan er een hele rij bijzondere bepalingen in de sociale wetten.

Niet nakoming van de mededelingsplicht van de verzekerde wordt in de meeste gevallen bij de wet bedreigd met een strafrechtelijke sanctie met een strafmaximum van ten hoogste zes maanden hechtenis of een geldboete van zeshonderd gulden.

De mededelingsplicht houdt in dat de verzekerde verplicht is mededeling te doen van veranderingen van feiten of omstandigheden, die relevant zijn met het oog op de verstrekte uitkering.

Mededelingsplicht

Bijbehorende strafbepaling

art. 37 AOW	- art. 50 AOW
art. 49 AWW	- art. 61 AWW
art. 16 ¹ Reglement WW	- géén strafbepaling
art. 43 WWV	- art. 46 WWV
art. 30 ² ABW	- géén strafbepaling
art. 80 WAO	- art. 93 WAO
art. 31 ¹ ZW	- art. 76 ZW
art. 78 AAW	- art. 83 AAW

Géén mededelingsplicht en de bijbehorende strafbepalingen staan vermeld in de kinderbijslagwetten, de Ziekenfondswet, de AWBZ, de Organisatiewet Sociale Verzekeringen.

Betrokkenen hebben in het algemeen ook nog een andere plicht, namelijk de informatieplicht. Deze plicht houdt in dat de betrokkenen verplicht zijn desgevraagd inlichtingen te verschaffen aan het uitvoeringsorgaan.

Informatieplicht

Bijbehorende strafbepaling

art. 38 AOW	- art. 50 AOW
art. 50 AWW	- art. 61 AWW
art. 44 WWV	- art. 47 WWV
art. 61 ¹ Org. SV	- art. 52 ¹ Org. SV
art. 31 AKW	- art. 36 AKW
art. 36 KWL	- art. 41 KWL
art. 23 ¹⁻² KKZ	- géén strafbepaling
art. 56 AWBZ	- art. 68 AWBZ
art. 39 ¹ ZFW	- art. 87 ZFW

Overtreding van de bovengenoemde plichten kan in het algemeen worden gestraft met een hechtenis van ten hoogste zes maanden of een geldboete van zeshonderd gulden. Echter de WWV (art. 47) en de Org. SV (art. 52 lid 1) vermelden een strafmaximum van een maand hechtenis of een geldboete van honderd gulden in geval van niet-nakoming van de informatieplicht.

De informatieplicht en mededelingsplicht komen weer om de hoek kijken bij een andere strafbepaling, welke veel voorkomt in de sociale wetgeving. Deze bepaling luidt: *

"Hij die op grond van bij of krachtens deze wet vastgestelde bepalingen gehouden is inlichtingen of gegevens te verstrekken, een aangifte of mededeling te doen of een verklaring af te leggen en daarbij opzettelijk een valse opgave doet dan wel opzettelijk in strijd met bedoelde gehoudenheid iets verzwijgt, wordt gestraft met een gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren".

Op drie punten bestaat er een verschil tussen deze strafbepaling en die van art. 225 WvStr..

- Strafmaximum verschilt en is respectievelijk twee en vijf jaren.
- Artikel 225 WvStr. stelt alleen schriftelijke vaste opgave, aanvraag of mededeling strafbaar. Onderhavige bijzondere strafbepaling stelt mondeling frauderen eveneens strafbaar.

* Zie voor een verdere inventarisering van sancties sociale wetgeving Kaarsgaren, M., "Misbruik van de sociale wetgeving" Doctoraalscriptie strafrecht, juni 1977.

- Deze bijzondere strafbepaling bedreigt eveneens het frauderen (mondeling dan wel schriftelijk) door middel van het opzettelijk verzwijgen.

Een strafbepaling, welke de werkingssfeer van artikel 225 WvStr. aanvult en in verschillende sociale wetten te vinden is, luidt als volgt:

Hij, die op andere wijze dan door het valselijk opmaken of vervalsen van een geschrift, dat bestemd is om tot bewijs van enig feit te dienen, opzettelijk een opgave in strijd met de waarheid doet, zulks met het oogmerk om aldus een uitkering of een hogere uitkering ingevolge de betreffende wet te verkrijgen, wordt gestraft met een gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren.

Zie art. 52 AOW, art. 63 AWW, art. 46 WW, art. 38 AKW, art. 42^a KWL, art. 95 WAO, art. 70 AWBZ, art. 85 AAW, art. 49 WWV.

Sommige sociale wetten stellen apart strafbaar de overtredingen van bepalingen van een krachtens de betreffende wet uitgevaardigde algemene maatregel van bestuur, voor zover uitdrukkelijk als strafbaar feit in de zin van het artikel aangeduid, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste een maand of een geldboete van ten hoogste honderd gulden.

Zie art. 54 SVB + RvA, art. 53 AOW, art. 64 AWW, art. 47 WW, art. 39 AKW, art. 84 ZFW, art. 96 WAO, art. 71 AWBZ en art. 86 AAW.

Sommige van de hierbovengenoemde bijzondere strafbepalingen overlappen de algemene strafbepalingen van art. 225 en 326 WvStr.

Deze mogelijkheid van dubbele bestraffing levert, zoals zich laat voorstellen, moeilijkheden op met het "ne bis in idem" beginsel van art. 68 WvStr.

Het is in een enkel geval zelfs mogelijk dat er een driedubbele bestraffing plaats vindt.

1. adm. in de vorm van terugvordering-21 WW
2. straf // boete . 225 WvStr.
3. adm. // verlaagde uitkering-14 WWV

Er wordt wel op gewezen dat men, wanneer voor een strafrechtelijke sanctionering wordt gekozen, de "ouderwetse" delictomschrijvingen uit het huidige Wetboek van Strafrecht moet herzien.

Ten aanzien van art. 225 WvStr. rijst nogal eens de vraag of een inkomstenbrief, een formulier is om tot bewijs te kunnen dienen.

Bij de oplegging van art. 326 WvStr. wordt er wel op gewezen dat bij het ten onrechte de status van werkloos aannemen, deze hoedanigheid niet goed vast te stellen is.

In elk geval biedt een strafrechtelijke sanctionering het voordeel dat er een rechterlijke controle is op het gebruik dat het uitvoeringsorgaan van de bevoegdheden maakt. Als voordelen van de administratieve sanctionering worden wel genoemd:

- meer effectief (hypothese !)
 - kan sneller worden toegepast
 - betere relatie tussen feit en straf
 - goedkoper in haar uitvoering
 - (nog) minder stigmatisering omdat (nog)minder documentatie wordt bijgehouden
 - de aansluiting op de oorzaken van misbruik is beter
 - bijzondere strafbepalingen in sociale wetgeving zijn onbekend en onsamenhangend.
- Het opnemen van een strafbepaling met betrekking tot misbruik in de sfeer van de sociale verzekeringswetgeving heeft in het algemeen steeds veel verzet opgeroepen. Het College Algemene Bijstandswet adviseerde ten aanzien van de Bijstandswet dit niet te doen. Zij riep in herinnering dat de oorzaken van het misbruik niet alleen moesten worden gezocht in de persoon van de overtreder, maar ook in de samenleving, het beleid en de uitvoering.

Enige jaren geleden heeft de toenmalige minister van C.R.M., Engels, getracht een strafbepaling in de Algemene Bijstandswet opgenomen te krijgen.

Deze luidde als volgt:

Art. 84^e ABW

- Hij, die een opgave doet in strijd met de waarheid, dan wel enig gegeven verzwijgt, zulks met het oogmerk daardoor bijstand of hogere bijstand te verkrijgen of bijstand te behouden, wordt gestraft met een gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren.
- Het in het eerste lid omschreven feit wordt aangemerkt als een misdrijf.

Art. 84^f ABW

- De persoon te wiens behoefte bijstand is gevraagd of wordt verleend, is verplicht aan B.en W., die op de aanvraag beschikken of hebben beschikt, onverwijld mededeling te doen van de feiten en omstandigheden, waarvan hij weet of redelijkerwijs kan vermoeden, dat zij tot weigering, vermindering of beëindiging van de bijstand aanleiding kunnen geven.
- Hij die niet voldoet aan de verplichting omschreven in het eerste lid wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste zes maanden of een geldboete van ten hoogste zeshonderd gulden.

-Het in het vorige lid omschreven feit wordt aangemerkt als overtreding.
Er steeg toen een gehuil van afschuw op.

Daartegenover waren sommigen die wel met zo'n strafbepaling instemden (V.V.D.) echter van mening dat het College in haar negatief advies, redenen voor het weren van strafsancities in de wet aanvoerde, die de rechter, of in eerste instantie de officier van justitie, in beschouwing moet nemen. Het waren geen argumenten, die tegen het omschrijven van iets strafbaars als zodanig pleitten. Het gevolg van de weigering is dat bij overtreding gestraft wordt volgens art. 225 WvStr. Er vinden echter aanzienlijk meer veroordelingen plaats op (de eigen strafbepaling van) de WW.

§ 4. Enkele cijfers

Tot nu toe bestaat er eigenlijk weinig cijfermateriaal inzake misbruik. Er zijn onderzoeken geweest door het Centraal Bureau voor de Statistiek en door de gemeente Eindhoven.

Van deze twee onderzoeken lijkt die van de gemeente Eindhoven het meest interessant, omdat in deze gemeente de sociale-recherche reeds enige tijd functioneert.

Het onderzoek in Eindhoven strekte zich uit over de jaren 1970 en 1971, in welke jaren respectievelijk 391 en 406 gevallen door de Sociale-recherche in onderzoek werden genomen. *

De aantallen van onderzochte gevallen worden naar de soort van de genoten bijstand als volgt onderverdeeld:

bijstand/uitkering infolge:	1970		1971	
	absoluut	in %	absoluut	in %
A.B.W. a)	178	45,5	222	54,7
R.W.W. b)	94	24,0	95	23,4
R.Z. c)	7	1,8	6	1,5
T.R.M. d)	-	-	2	0,5
W.W.V. e)	112	28,7	81	19,9
	391	100	406	100

* Sociaal Bestek: jaargang 1972.

- a) Algemene Bijstandswet;
- b) Rijksgroepsregeling Werkloze Werknemers;
- c) Rijksgroepsregeling Zelfstandigen;
- d) Tijdelijke Rijksgroepsregeling Mindervalide (nu niet meer)
- e) Wet Werkloosheidsvoorziening

Onderverdeeld naar de reden waarom in deze gevallen de sociale recherche werd ingeschakeld geeft het volgende resultaat:

reden:	1970	1971
langdurig in uitkering	30	10
<u>vermoeden van andere inkomsten c.q. bezit</u>	202	206
vermoeden van concubinaat	57	44
vermoeden werkweigering/niet werkwillig	9	-
fraude met zichtcheques	16	28
vermoeden van verstrekking onjuiste gegevens	-	50
overigen	77	68
Totaal	391	406

Naar het resultaat van het onderzoek en de vervolgens genomen beslissing wordt de volgende uitsplitsing gegeven: (zie blz. 13)

resultaat	uitkering/ bijstand continueren		van bijstand/ uitkering afvoeren		bijstand/ uitkering verlagen		totaal	
	1970	1971	1970	1971	1970	1971	1970	1971
inkomsten uit arbeid dan wel anderszins	222	5	98	61	39	53	159	119
werkaanvaarding	-	-	21	27	-	1	21	28
werkweigering	1	3	5	2	-	-	6	5
arbeidsongeschikt	18	13	-	-	-	-	18	13
economische eenheid	-	-	28	13	3	11	31	24
vertrek, detinering e.d.	-	1	14	23	-	1	14	25
fraudering zichtcheques	5	16	11	3	-	-	16	19
onjuiste gegevens verstrekt	-	2	-	16	-	4	-	22
verduistering woonwagen	-	3	-	-	-	-	-	3
geen bijzonderheden	126	148	-	-	-	-	126	148
Totaal	172	191	177	145	42	70	391	406

De sociale verzekeringsgraad heeft in haar jaarverslag van 1972 het volgende overzicht m.b.t. het misbruik van de WW opgenomen. (zie blz. 14)

Geconstateerde fraudegevallen Werkloosheidswet vanaf 1969.

	1	2	3	4	5	6
	Totaal aantal fraude- gevallen	Aangifte bij Justitie	% fraude t.o.v. aantal W.W.-aan- vragen ge- noemd in kolom 4	Aantal W.W.- aanvragen	% fraude t.o.v. aantal W.W.-aan- vragen ge- noemd in kolom 6	Aantal W.W.-aanvragen, verminderd met gemid- deld aantal afwijzingen (15%) (vanaf 2e kwartaal '75 25%)
Jaar 1969	830	95	0,36	228 557	0,42	198 747
Jaar 1970	757	126	0,36	208 455	0,42	181 265
1e kwartaal '71	112	15	0,12	90 148	0,14	78 389
2e kwartaal '71	167	23	0,36	46 518	0,41	40 450
3e kwartaal '71	143	27	0,33	43 806	0,38	38 092
4e kwartaal '71	117	9	0,12	95 939	0,14	83 425
Jaar 1971	539	74	0,19	279 590	0,22	243 122
1e kwartaal '72	155	12	0,16	96 487	0,18	83 902
2e kwartaal '72	195	9	0,28	69 980	0,32	60 852
3e kwartaal '72	212	54	0,33	63 649	0,38	55 347
4e kwartaal '72	169	24	0,21	79 303	0,25	68 959
Jaar 1972	731	99	0,24	309 428	0,27	269 068
1e kwartaal '73	202	62	0,24	85 629	0,27	74 460
2e kwartaal '73	229	47	0,46	49 585	0,53	43 117
3e kwartaal '73	143	20	0,34	42 854	0,39	37 264
4e kwartaal '73	101	14	0,12	86 225	0,13	74 978
Jaar 1973	675	143	0,21	265 138	0,29	230 555
1e kwartaal '74	146	23	0,14	107 829	0,16	93 764
2e kwartaal '74	163	33	0,23	70 929	0,26	61 677
3e kwartaal '74	170	19	0,26	64 572	0,30	56 150
4e kwartaal '74	140	35	0,13	110 683	0,15	96 246
Jaar 1974	619	110	0,20	354 013	0,21	307 837
1e kwartaal '75	151	40	0,12	122 155	0,14	106 222
2e kwartaal '75	206	38	0,21	96 814	0,27	77 451

Gemeentelijke sociale diensten zijn door gebrek aan capaciteit onvoldoende in staat te controleren. Bovendien is niet elke handeling van fraude of misbruik als zodanig te bewijzen in die zin, dat strafrechtelijk tot actie kan worden overgegaan.

Daardoor is slechts een deel van het werkelijke aantal fraude- en misbruik-gevallen in de statistieken opgenomen.

Volgens jaarverslag 1968 van de gemeentelijke sociale dienst te Amsterdam werd in 205 gevallen proces-verbaal opgemaakt terzake (vermoedelijk) onrechtmatig ontvangen van bijstanduitkering met totale benadeling van f 205.805,10. In veel gevallen wordt bij geconstateerde fraude toch de uitkering gecontinueerd. Volgens een onderzoek van de sociale recherche in Den Bosch (1975) werd in 1974 bij 30,5% en in 1975 bij 66% de uitkering voortgezet.

Bij een onderzoek naar de bereidheid onder de bevolking om te bezuinigen op de sociale uitkeringen is ook een vraag opgenomen naar het vermoeden dat men had over de omvang van het misbruik.

Vraag: Zelfs bij de beste wettelijke regeling van de sociale zekerheid is het niet geheel te vermijden dat soms misbruik wordt gemaakt van de sociale wetten. Bij welke sociale wet of wetten zou dit naar Uw mening vaak, nogal eens, dan wel zelden of nooit voorkomen?

	Vaak	Nogal eens	Zelden of nooit	Geen antwoord	Totaal
Ziektewet	43,7	42,9	12,1	1,3	100
WAO	16,1	39,4	42,2	2,3	100
Kinderbijslag	1,4	5,0	91,5	2,1	100
Ziekenfonds en AWBZ	5,6	18,5	72,7	3,1	100
WW en WWV	62,0	31,6	4,9	1,5	100
Algemene Bijstandswet	40,1	41,1	16,2	2,6	100
AOW/AWW	0,7	4,4	93,0	2,0	100

Was van het totaal van alle ondervraagden ruim 52% van oordeel dat op de sociale zekerheid bezuinigd dient te worden, van hen die vonden dat van WW en WWV vaak misbruik wordt gemaakt was dit 60%. Onder degenen die veelvuldig misbruik veronderstellen van de Ziektewet en de Algemene Bijstandswet bevond zich ook een betrekkelijk hoog percentage voorstanders van bezuiniging, nl. 58%.

Zowel de hiervoor genoemde opsporings- en controleproblemen als ook het on-samenhangende sanctiebeleid maken een uniforme deugdelijke registratie erg moeilijk.

Het uitstellen van verbeteringen op deze terreinen totdat meer gegevens voorhanden zijn lijkt dan ook op een terugval in een cirkelredenering.

H2. De "subventions kriminalität"

§1. Een terreinafbakening

Met de Duitse term "subventions" kriminaliteit wordt een mengelmoes van delicten aangeduid die gemeenschappelijk hebben dat het gaat om misbruik en oneigenlijk gebruik van overheidsmiddelen, niet voortkomend uit de sociale verzekeringswetten en niet samenhangend met de belastingen.

Hiertoe worden gerekend subsidies van de overheid aan bedrijven of instellingen, kredietgaranties, kredieten, staatsleningen en zgn. negotiated contracts (de laatste zijn van toenemende betekenis in de sfeer van de Wet op de Investeringsrekening).

Men kan het begrip echter nog uitbreiden tot misbruik van declaratiebevoegdheden en algemene begrotingsmanipulaties binnen de overheid.

Vooraf over de eerstgenoemde groep voorbeelden is enige discussie ontstaan.

De subsidie van de overheid (in ruime zin)^x wordt wel de karakteristieke bestuursvorm van de 20e eeuw genoemd.

Karakteristieken van de kriminaliteit hierbij zijn:

1. de gevolgen ervan
2. de manier waarop men zich eraan schuldig maakt
3. de manier waarop men haar maatschappelijk waardeert.

ad. 1 - geen individuele slachtoffers

ad. 2 - misbrauch von Formen und Gestaltungsmöglichkeiten des geltenden
Rechts - Misbrauch der im wirtschaftsleben erforderlichen Vertrauens.

ad. 3 - grensmoraal, rechtvaardiging met extreem hoge belastingen
en verwijten eenzijdig naar white collar groep.

In het algemeen kan men stellen dat ook deze geldoverdracht van de overheid geschiedt in de sfeer van steun en hulpverlening.

Niet ontkend kan echter worden dat een subsidiemaatschappij tevens leidt tot een controlemaatschappij. Indien men dit laatste niet wenst zal de oplossing gezocht moeten worden in een beperking van het aantal subsidiabelen.^{xx}

§ 2. De controle en opsporing

De algemene regeling m.b.t. de controle van privaatrechtelijke rechtspersonen die een financiële binding met het rijk hebben is neergelegd in art. 80 van de comptabiliteitswet 1976. De controle vindt plaats door de Rekenkamer, op indirecte en directe manier.

De publiekrechtelijke instellingen zouden eveneens door de Rekenkamer moeten worden gecontroleerd, op dezelfde manier.

Dan zou eigenlijk de gehele sector van de sociale verzekeringen onder haar controle staan. Hierover is men het niet eens.

De Rekenkamer klaagt overigens met haar algemeen aanvaarde taken al over gebrek aan personeel.

Naast de Rekenkamer kan controle plaatsvinden via een regeringswaarnemer, via de NIB of de NMB of via regelmatige rapportage door een accountant.

^x Elke overdracht van beschikkingsmacht over goederen en diensten, in geld of natura, zonder dat daar een contraprestatie van gesubsidieerde tegenoverstaat.

xx citaat van prof. Th.A. Stevens

Daarnaast kunnen controlebezoeken worden afgelegd door een ambtenaar van het departement.

Wanneer een fraudegeval voor de rechter komt is er vaak behoefte aan een onderzoek door een Rijksaccountant. Deze zijn slechts in geringe mate beschikbaar.

§ 3. De sancties

Ten aanzien van de sancties dienen zich verschillende mogelijkheden aan.

1. Via het commune strafrecht
2. Door strafbaarstelling in een afzonderlijke wet, vgl. de Wet Economische Delicten
3. Een combinatie van strafbaarstelling in het commune strafrecht en in een afzonderlijke wet.
4. Beheersing via het administratieve recht.
5. Een combinatie van straf- en administratiefrechtelijke redressering.
 - ad. 1. Dit achten sommigen te zwaar, waar het een delict binnen de grensmoraal betreft
 - ad. 2. Dit zou wellicht een effectief middel zijn, maar sommigen achten de bescherming van het individu hier onvoldoende
 - ad. 3. Een combinatie geeft het gevaar dat de keuze van de willekeur van de officier afhangt.
 - ad. 4. Heeft volgens sommigen het grote voordeel, dat het de mogelijkheid in zich heeft om voorrang te geven aan een preventieve benadering boven een repressieve
 - ad. 5. Dit heeft voor sommigen het nadeel dat een strafrechtelijke benadering toch langs de weg van de schuldvraag zal leiden.

Het is duidelijk, gezien de opmerkingen bij de verschillende mogelijkheden, dat men ook hier het eerst denkt aan het hulpbehoevende individu dat fraudeert. Dit is vooral vreemd, omdat bij de bespreking van de controle- en opsporingsmoeilijkheden meest voorbeelden worden aangehaald waarbij zich weinig medelijden met de verdachte opdringt.

§ 4. Enkele cijfers

Ook op dit terrein zijn niet veel cijfers bekend. Het zijn tot nu toe slechts enkele geruchtmakende zaken waarover de kranten wat gegevens publiceerden. Van het Ministerie van Economische zaken is ons bekend dat in 1976, 160 ondernemingen steunmaatregelen ontvingen. Van het totale gedrag ging 60% naar 7 ondernemingen en 40% naar de overige 153.

H3. Belastingfraude

§ 1. Een terreinafbakening

De belastingheffing vormt naast de sociale verzekeringen een instrument tot inkomsteherverdeling.

De sociale verzekeringen herverdelen in dit opzicht 20% van het nationaal inkomen en de belastingen 30%.^{x)}

Het gaat bij belastingfraude om de directe- en de indirecte belastingen, alsmede de invoerrechten.

Ook hier hebben de frauduleuze handelingen in veel gevallen weer betrekking op een onvolledige of onjuiste mededeling over, in dit geval, inkomsten, een vermogen, hoeveelheid ingevoerde goederen of de aard van de goederen.

De basiswet op dit terrein is de Algemene Wet inzake 's-Rijks belastingen.

§ 2 De controle en opsporing

Op het terrein van de belastingen (gemeente en rijksbelastingen) is de fiscale recherche werkzaam. Voor het belastingrecht geldt dat het niet de taak van de belastingrechter is om lacunes in de belastingwetgeving op te vullen. (Prof. mr. Ch.P.A. Geppart).

HR: Het is niet de bedoeling van de voorschriften inzake richtige heffing om met deze bepalingen te verhinderen dat op normale wijze gebruik zou worden gemaakt van toelaatbare middelen om belasting te ontgaan.

Het lijkt erop dat ten aanzien van de belastingwetgeving dus moeilijk van strafbaar oneigenlijk gebruik kan worden gesproken.

Over controle en bewijsmoeilijkheden inzake de belastingdelicten is ons op dit moment verder nog weinig bekend. In elk geval blijkt wel uit de literatuur dat men zich erg tolerant opstelt tegenover zgn. vergissingen, verschrijvingen e.d.

§ 3. De sancties

In art. 18 van de Algemene Wet inzake Rijksbelastingen wordt een administra-

x) Hr. H.J. Hofstra

tieve boete genoemd.

De wettekst is echter heel beperkt. Er wordt opzet of grove schuld vereist. Sommigen zijn bovendien van mening dat de toepassing door de belastingdienst te slap is.

Bij geringe schuld kan in 't geheel geen verhoging worden toegepast. Men kan, zoals gezegd, ongestraft vergissingen maken of vergeten. Het is duidelijk dat het sanctie pakket hier erg beperkt is en men zich bij de toepassing erg terughoudend opstelt.

§ 4 Enkele cijfers

Wij hebben nog geen cijfers over de omvang van de belastingfraude tot onze beschikking. Hier mag wel alvast worden vermeld, dat bij een "ernstmeting" van delicten in de V.S. recentelijk is gebleken dat de burger dit soort delicten steeds ernstiger gaat vinden.

Slotbeschouwing

Uit bovenstaande hoofdstukken blijkt wel, dat elk terrein op zichzelf een scala aan specifieke problemen, bij de opsporing, vervolging en sactionering van misbruik en oneigenlijk gebruik van overheidsmiddelen biedt.

Op het terrein van de sociale zekerheid worden de volgende moeilijkheden genoemd: inadequate opsporing in een sfeer van hulpverlening, moeilijke bewijsbaarheid en variatie in sanctie bepalingen met een gebrekkige coördinatie. Op het terrein van de subsidiekriminaliteit is iets minder literatuur voorhanden, maar het aantal problemen is er niet minder om: hier deskundigheidsmoeilijkheden bij de opsporing, de vertrouwensbasis die controle bemoeilijkt, ongecoördineerde aanpak en ondoorzichtige sactionering. Ook hier lijkt de traditioneel strafrechtelijke aanpak niet passend meer en is men het niet eens over de ernstprioriteit.

De belastingfraude heeft iets meer traditie. Toch blijkt hiervan niet veel als we de literatuur bezien. Er zijn iets meer onderzoeken (V.S., Nederland m.n. Univ. van Groningen) op dit terrein gedaan, maar de opvattingen zijn daardoor tot nu toe nog weinig veranderd. Ook hier beschikt men over weinig effectieve delictomschrijvingen in de wet en is er sprake van een onduidelijke ernstprioriteit. Een algemene terughoudendheid bij de vervolging lijkt hiervan het gevolg.

Wanneer we nu in herinnering roepen aan welke punten aandacht moest worden besteed, bij een onderzoek naar de mogelijkheden van een vergroting van de effectiviteit van overheidsop treden bij misbruik en oneigenlijk gebruik, dan vallen ons twee ingangen op t.w. preventie d.m.v. voorlichting en repressie d.m.v. sancties.

De voorlichting lijkt op alle drie de onderscheiden terreinen van even groot belang. Vooral bij de belastingheffing kan dit effectief zijn (onderzoek V.S.) Bij de sociale zekerheid zou de voorlichting enerzijds in de hulpverlening moeten worden ingebouwd en anderzijds in een soort werkgeversvoorlichting ter versterking van de collectieve arbeidsmarktverantwoordelijkheid.

De sactioneer ing behoeft op alle drie de terreinen enige uniformering ter verduidelijking zowel als met het oog op de rechtsgelijkheid.

Een duidelijker sanctionering zal, overeenkomstig de werking van het commune strafrecht, hoogst waarschijnlijk ook effectiever zijn.

Verder is in dit verband al gewezen op de samenhang tussen opsporing/controle en sanctionering. De pakkans blijkt in combinatie met de zwaarte van de staf een belangrijke factor te zijn.

Hier zal wel op de verschillende terreinen een effectiviteitsafweging gemaakt moeten worden tussen een strafrechtelijke- of een administratief-rechterlijke aanpak. Hierover is in het algemeen nog weinig bekend. Het kan ook zijn dat deze afweging per terrein verschillend uitpakt.

Op het ene terrein zijn de verschillende opinies wat scherper geprofileerd en tegen elkaar afgezet dan op het andere terrein, maar aan empirische gegevens ontbreekt het overal. De verschillende afhandelings-mogelijkheden op de 3 terreinen geven in de praktijk veel onduidelijkheid, maar bieden wellicht de mogelijkheid om d.m.v. verschillende experimenten de effectiviteit van de gevarieerde benaderingen te toetsen en te vergelijken.

Het is wel duidelijk dat ook hier dit soort feitelijke gegevens zullen worden losgelaten op een veld met verschillende, vaak tegengestelde, belangen.

Bijlage

Werkgroep fraude

Bestrijding beunhazerij

Adviesaanvraag bijstandsfraude

Controle WW

Centraal Meldingspunt

Geconstateerde fraudegevallen

Onderzoek klachten

B. Misbruik

a. departementale en interdepartementale activiteiten

1°. Medio vorig jaar is een interdepartementale werkgroep fraude op het terrein van de sociale wetgeving ingesteld. De taak van deze werkgroep is zich te beraden op maatregelen waardoor het plegen van misbruik zo goed mogelijk kan worden voorkomen en gepleegd misbruik zo goed mogelijk kan worden bestreden.

Aan bedoelde werkgroep wordt deelgenomen door medewerkers van de Ministeries van Sociale Zaken, Justitie en CRM en vertegenwoordigers van het secretariaat van de SVR, van de Federatie van Bedrijfsverenigingen, de SVB, de Vereniging van Raden van Arbeid, de Directeuren van Sociale Diensten en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten.

De werkgroep is reeds verschillende malen bij elkaar geweest. Besloten werd tot de instelling van een drietal sub-werkgroepen, t.w. een sub-groep administratie/organisatie van de uitvoering, een sub-groep onderzoek aard en omvang fraude en een sub-groep sanctiebepalingen.

2°. Op initiatief van het Ministerie van Economische Zaken is enige tijd geleden een informele interdepartementale werkgroep gevormd inzake de beunhazerij. In deze werkgroep zitten vertegenwoordigers van de Ministeries van Economische Zaken en van Sociale Zaken, van Financiën en van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, alsmede van de Economische Controle Dienst (ECD). Deze werkgroep gaat na welke mogelijkheden er zijn om de beunhazerij te bestrijden, waarbij o.m. wordt betrokken de mogelijkheid, dat degene, die als beunhaas werkzaam is of voor een beunhaas werkt, misbruik van de sociale verzekeringswetten zou kunnen maken. Van de zijde van de ECD is in deze werkgroep toegezegd, dat wanneer van haar kant onderzoeken betreffende beunhazerij zullen worden ingesteld, de voor de sociale verzekering van belang zijnde gegevens zullen worden doorgegeven aan de uitvoeringsorganen.

3°. Meer specifiek ten aanzien van de Algemene Bijstandswet dient nog te worden vermeld de door CRM en Sociale Zaken aan het College Algemene Bijstandswet gerichte adviesaanvraag van 24 juli 1974 ten aanzien van de problematiek van bijstandsfraude. De bedoeling is een indruk te krijgen van de meest voorkomende representatieve gevallen van misbruik.

b. de S.V.R. en de Ziekenfondsraad

1°. Het Overlegorgaan WW, waarin zijn vertegenwoordigd de Directeuren-Generaal SVZ en Arbvo, de SVR en de uitvoeringsorganen (bedrijfsverenigingen en gemeenten) waarvan de SVR als secretariaat fungeert, bezorgt thans het vraagstuk van de controle en begeleiding van werkloze werknemers.

2°. In verband met geconstateerde fraude bij tewerkstelling van arbeidskrachten in Duitsland door malafide werkgevers is een Centraal Meldingspunt (CMP) opgericht ter registratie en verspreiding van gegevens betreffende alle suspecte zaken, waarmee de betrokken instanties geconfronteerd worden. Het CMP heeft ten doel door coördinatie van het werk van de uitvoeringsorganen van de sociale verzekering te komen tot een zo goed mogelijke uitvoering van de sociale verzekeringswetten en van de internationale verdragsregels inzake sociale zekerheid in gevallen van het ter beschikking stellen van werknemers in het buitenland, waardoor fraude-gevallen vroegtijdig kunnen worden ontdekt. Het secretariaat van de Ziekenfondsraad fungeert als CMP.

3°. Sedert 1969 verzamelt de SVR gegevens betreffende het aantal geconstateerde fraudegevallen WW en verstrekt daarover kwartaaloverzichten. Een overzicht over een aantal jaren is bijgevoegd.

4°. De inspectie van de SVR stelt naar alle klachten die de SVR over al dat niet vermeend misbruik bereiken, waaronder ook de klachten, die via het departement worden toegezonden, een onderzoek in.

**Controle van
WW-gevallen**

c. de uitvoeringsorganen

- Indien het bij aanvraag van een WW-uitkering wenselijk blijkt, dat een onderzoek wordt ingesteld (b.v. omdat het uitvoeringsorgaan de zaak niet helemaal vertrouwt), vindt een buitendienstonderzoek plaats.
- Aan de werkloze werknemer wordt een zgn. werkbriefje verstrekt, dat in de regel éénmaal per week moet inleveren, veelal persoonlijk.
- Op dit werkbriefje, dat door de betrokkene moet worden ondertekend, staat, naast vragen over eventuele inkomsten de vraag vermeld, of hij in de betreffende periode heeft gesolliciteerd naar ander werk en zo ja bij wie.
- Bij het inleveren van het werkbriefje vindt dikwijls een gesprekje plaats tussen de betrokkene en de betreffende functionaris van het uitvoeringsorgaan.
- Aan de hand van de verkregen gegevens alsmede uit ervaringen met de betrokken werknemer bij vroegere werkloosheidsgevallen, wordt besloten op welke wijze en met welke frequentie controle zal plaats vinden.
- Wanneer vermoedens van fraude bestaan kan worden besloten de betrokkene te laten schaduwen, terwijl ook controle in bedrijven, die veel losse krachten in dienst hebben of ongunstig bekend staan, tot de mogelijkheden behoort. Laatstgenoemde controle-activiteiten kunnen ook leiden tot opsporing van fraudegevallen ZW en WAO.

50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60

Nadere uitwerking van de vraagstelling van het Ismo project.

- een toevoeging aan de oriëntatie-notitie van oktober 1979

mr. J.J. van der Kaaden

Door de ISMO is in eerste instantie aangegeven, dat in een studie aandacht moet worden besteed aan de betekenis van:

- strafbedreiging
- toepassing van sancties
- voorlichting over sancties
- voorlichting over het besteden van overheidsgelden
- voorlichting over de noodzaak van solidariteit
- contrôle op het naleven van wetten.

Hieruit kan worden afgeleid dat men informatie wil hebben over zowel een preventieve aanpak van het probleem als over een repressieve benadering.

Men denkt enerzijds aan het voorkomen van wetsovertredingen door middel van voorlichting en contrôle en anderzijds aan het sanctioneren van deze overtredingen.

Ten aanzien van beide benaderingen is een aantal vragen te stellen.

Als eerste m.b.t. de preventie.

Te denken valt hier aan de voorlichting over sancties, over de besteding van overheidsgelden en over de noodzaak van solidariteit.

Uit onderzoek in de Verenigde Staten is bekend, dat een voorlichting gericht op het "geweten" effectiever werkt dan een voorlichting over de sancties (Schwartz en Orleans, 1967).

Vergelijkbare resultaten zijn ons bekend uit effectmetingen van reclame campagnes o.a. bij het delict "rijden onder invloed". Of bij het misbruik van overheidsgelden de omstandigheden ook van dien aard zijn, dat een voorlichting hier resultaten geeft is nog de vraag. Daarvoor zouden we iets meer moeten weten over o.a. de omstandigheden waaronder het delict wordt gepleegd en over de dadersgroep.

Een preventieve werking kan eveneens als belangrijkste functie van de sanctionering worden gezien.

In het algemeen is bekend, dat zo'n algemeen afschrikwekkende werking van de sanctie effectiever is bij instrumentele delicten, waar het hier om gaat, dan bij expressieve delicten. Men gaat hierbij uit van de veronderstelling dat bij eerstgenoemde delicten een afweging van kosten en baten plaats vindt. Om vast te stellen of dit bij het misbruik en oneigenlijk gebruik van overheidsgelden het geval is, moeten wij eveneens iets meer over de achtergronden van het delict weten. Men kan zich ook afvragen of de groep potentiële daders enigszins te traceren is. Voor een generaal preventieve werking van de sanctie is het immers van groot belang te weten tot wie men zich moet richten. De kans op een succesvolle generaal preventieve benadering van het probleem lijkt het grootst als er sprake is van een min of meer duidelijk af te bakenen groep potentiële daders, die min of meer weloverwogen kiezen voor frauduleus gedrag en daarbij een afweging maken waarbij de kans op een overheidssanctie ook een rol speelt. In zo'n geval moet men als overheid te weten komen wat men als te hoge kosten ervaart.

Wat schrikt het meeste af, de kosten (geld of vrijheidsstraf), de publiciteit, de mogelijkheden van verdere beroepsuitoefening?

Al naar gelang het antwoord op deze vraag, dienen zich verschillende sancties aan, bijv. een forse geldboete, een vrijheidsstraf (met algemeen stigmatiserend gevolg), een bekendmaking op een zwarte lijst (met specifiek stigmatiserende werking) of de intrekking van bijv. een vergunning.

Misschien is de structuur van het daderschap zodanig, dat men zich met de sanctie vooral speciaal preventief moet opstellen. Dit kan het geval zijn, als de beslissing om tot de groep fraudeurs toe te treden niet of nauwelijks justitieel te beïnvloeden is, maar binnen deze groep wel een afweging plaatsvindt waarbij recidive met sanctieverhoging ertoe kunnen leiden dat men uit de groep treedt. Dit kan vooral het geval zijn bij georganiseerde misdaad.

Het kan ook zijn dat men in het geheel niet beoogt gedrag te beïnvloeden met de sanctionering. Een eenvoudige terugbetaling vergoedt de scha-

de die de samenleving heeft geleden van de fraude en dat is voldoende. Vooral als van een preventieve werking weinig verwacht kan worden. kan deze overweging sterk voor een vermogenssanctie pleiten.

Verder is het mogelijk dat men met de sanctionering in eerste instantie beoogt het normatieve klimaat helemaal in het algemeen of onder de groep potentiële daders in het bijzonder te veranderen, de zogenaamde normbevestiging. Het is echter de vraag of een versterking van deze norm zo sterk bevorderd wordt door een zwaardere straf (zie rapport "Effectiviteit van sancties", WODC 1975).

Bij de beslissing op welke functie van de sanctie men het accent wil leggen, moet men zich realiseren, dat op zichzelf de controle, opsporing en de vervolging (rechtzitting) in dit verband ook hun eigen effect sorteren. Vandaar dat in het algemeen de sanctieproblemen nauw samenhangen met deze andere procesfasen.

Het zal duidelijk zijn dat voor een zinvol preventief en repressief optreden meer bekend moet zijn over verschillende aspecten van het verschijnsel "misbruik van overheidsmiddelen". Mede op basis van die informatie kan men een keuze doen in de middelen en daarmee beoogde doelen bij dit delict.

In het hier volgende schema hebben wij, met het oog op de verschillende preventieve en repressieve benaderingen, een aantal vragen en opmerkingen op de onderscheiden fraudeterreinen geordend en gegeneerd. Daarvoor hebben wij op elk terrein verschillende aspecten van het verschijnsel afzonderlijk onder de loupe genomen te weten de daderaspecten, de delictsaspecten, de controle- en opsporingsaspecten, de sanctieaspecten en de culturele aspecten. (nadere uitwerking van deze aspecten vindt U voor een groot deel in de oriëntatie-notitie).

	Consument/fraude soc.verz.	werkgevers fraude soc.verz.	subsidie fraude	belasting fraude	gegenereerde vragen en opmerkingen
dader-aspecten	<ul style="list-style-type: none"> - verschillende daders bij verschillende wetten - weinig bekend over potentiële daders? stereotype criminelen, recidivisten? subcultuur? - wat nodigt uit tot daderschap? onduidelijkheid? onsamenhangendheid? micro-klimaat? 	<ul style="list-style-type: none"> - onduidelijke constructies met vaak gedeelde verantwoordelijkheid - weinig bekend over samenstelling van dadersgroep. Zijn er ook zgn. 'initiatiefdaders'? - alleen in bepaalde branches? 	<ul style="list-style-type: none"> - naast rechtspersonen ook natuurlijke personen als dader bij dit soort delicten - systematische fraudeurs aanwezig? 	<ul style="list-style-type: none"> - geen of weinig verwerpelijheidsgevoel - vaak moeilijke daderconstructies - over omstandigheden waaronder men grote risico's neemt weten we niets 	<ul style="list-style-type: none"> - weinig bekend over de daders. In welke mate zijn het de sociaal-economische omstandigheden die mensen ertoe brengen, en in welke mate hebben we te maken met systematische fraudeurs die opzettelijk van de omstandigheden gebruik maken? - in veel gevallen moeilijke daderconstructies
delict-aspecten	<ul style="list-style-type: none"> - weloverwogen, instrumenteel delict - gering verwerpelijheidsbewustzijn - geringe aansprakelijkheidstelling - onduidelijke verwijtbaarheid 	<ul style="list-style-type: none"> - gering verwerpelijheidsbewustzijn met verwijzing naar economie - meestal door omstandigheden gedwongen? - wel overwogen economisch optreden? 	<ul style="list-style-type: none"> - verwijtbaarheid moeilijk te localiseren en bewust te maken - fraude lijkt in economisch verkeer niet erg verwerpelijk - heel weinig over bekend in ruime kring - ernstige zaken betreffen meestal eenmalig grote bedragen of systematisch gedurende langere tijd kleinere bedragen 	<ul style="list-style-type: none"> - onderscheid te maken tussen kleine- en grote fraudeurs? - men neemt weloverwogen het risico op ontdekking? - verwijtbaarheid van de daad wordt niet op alle niveaus hetzelfde geacht. - relatie tussen omvang van bedrag en verwerpelijheidsgevoel? 	<ul style="list-style-type: none"> - Hoe kan worden bevorderd dat over de verwijtbaarheid van de handeling minder onduidelijkheid en minder verschil van mening bestaat? - Hoe kan aansprakelijkheid beter worden geregeld? - Weinig bekend over de omvang en aard. - In welke omvang is er sprake van een systematisch delict of van een door de omstandigheden ingegeven delict?
	<ul style="list-style-type: none"> - geringe bekendheid met controle bij 	<ul style="list-style-type: none"> - enig specialisme lijkt nodig voor 	<ul style="list-style-type: none"> - zeer specialistisch 	<ul style="list-style-type: none"> - zeer specialistisch 	<ul style="list-style-type: none"> - Aan de controle zou als fenomeen meer bekendheid moe-

<p>contrôle, opsporingsaspecten</p>	<p>potentiële daders</p> <ul style="list-style-type: none"> - afwezigheid van controle-klimaat - moeilijk vast te stellen verwijtbaarheid - versnippering en discontinuïteit 	<p>opsporing</p> <ul style="list-style-type: none"> - er lijkt sprake te zijn van zekere mate van solidariteit tussen daders en de branche - versnippering en discontinuïteit 	<ul style="list-style-type: none"> - verwijtbaarheid moeilijk vast te stellen - controle wordt gevoeld als een handicap bij oplossing van problemen (vrije ondernemingsgeest) - omvang van het aantal te controleren personen of instellingen in sommige gevallen niet groot 	<ul style="list-style-type: none"> - juridisch weinig basis voor adequate controle - controlebeleid moet duidelijker worden gemaakt (niet alleen 'kleine man') 	<p>ten worden 8-8-1988</p> <ul style="list-style-type: none"> - Controle moet maatschappelijk meer acceptabel worden gemaakt - Juridisch moeten de controle-mogelijkheden worden vergroot (desnoods gekoppeld aan lagere of niet strafrechtelijke sanctionering) - zo groot mogelijke uniformiteit in de controle vergroot de noodzakelijke duidelijkheid
<p>sanctieaspecten</p>	<ul style="list-style-type: none"> - eerste fout zonder gezichtsverlies recht te zetten - geen schaamte-klimaat in de hulpverleningsrelatie - onbekend waarop men het meest kwetsbaar is: geen geld? 	<ul style="list-style-type: none"> - onduidelijk wat de stigmatiserende werking binnen eigen kring is - onbekend of geldboete of vrijheidsstraf effectief is - toekomst in zelfde werkring hoogste goed? 	<ul style="list-style-type: none"> - wie is de dader bij verschillende rechtsvormen? - wat is preventieve werking van publiciteit? - in veel gevallen zou controle de vorm van bijsturing krijgen waardoor sanctionering vreemd aandoet (admin.z.) 	<ul style="list-style-type: none"> - eerste foutje zonder gezichtsverlies - geen mogelijkheden om verwijtbare fouten tot bepaalde omvang met administratieve boetes af te doen zonder vonnis - relatie tussen sanctie en omvang van fraude wenselijk? 	<ul style="list-style-type: none"> - Welke sanctie zou afschrikwekkend kunnen werken in een klimaat waar men veelal ambivalent tegen de overtreding staat? - Welk doel wil men op dit terrein met de sanctie bereiken? - Kan bij een effectieve en afschrikwekkende controle het doel van de sanctie in veel gevallen niet beperkt worden tot schadevergoeding?
<p>culturele aspecten</p>	<ul style="list-style-type: none"> - iedereen doet het en de ander ('de baas') nog erger - geen aanwijsbare slachtoffers 	<ul style="list-style-type: none"> - geen slachtoffers, zonder aanwijsbare profiteurs 	<ul style="list-style-type: none"> - traditioneel grote aarzeling binnen handelsverkeer of overheidsbemoeningen economisch en efficiënt zijn - in het algemeen weinig bekend over handelsverkeer 	<ul style="list-style-type: none"> - in de vrije markt traditie heeft de overheid het verband tussen de eigen bestedingen en de belastingen kennelijk nog weinig duidelijk weten te maken 	<ul style="list-style-type: none"> - De bevolking moet meer bewust worden gemaakt van de schade en verwerpelijkheid van de slachtofferloze delicten waar de staat verlies door lijdt.

W
wetenschappelijk

C
onderzoek- en

D
documentatie

C
centrum

Ministerie van Justitie

Schedeldoekshaven 100
's-Gravenhage

Postadres:
postbus 20301,
2500 EH 's-Gravenhage,
telefoon 070-70 79 11

's-Gravenhage 11 oktober 1979

Literatuurlijst m.b.t. Misbruik van overheids gelden.

Aan de samenstelling en selectie
van dit literatuuroverzicht
werkten mee: Mw. E. Vons
 mr. J.J. van der Kaaden

"MISBRUIK VAN OVERHEIDSGELDEN".

Deze literatuurlijst is een bijdrage van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum aan de vragen van de Interdepartementale stuurgroep misbruik en oneigenlijk gebruik van overheidsmiddelen.

In overleg met mr. J.J. van der Kaaden, als onderzoeker bij het WODC werkzaam op dit terrein zijn de volgende bronnen geraadpleegd:

- Bibliotheek Ministerie van Cultuur, recreatie en maatschappelijk werk.
- Bibliotheek Ministerie van Sociale zaken.
- Bibliotheek Sociale verzekeringsraad.
- Centrale bibliotheek Ministerie van justitie.
- Documentatiesysteem Wetenschappelijk onderzoek en documentatiecentrum.

ALGEMEEN

Pies, H.E. Control of fraud and abuse in Medicare and Medicaid.
American journal of law and medicine, 3e jrg., nr. 3, 1977,
blz. 323-332.

BELASTINGFRAUDE

Brinkhuizen, C. Steunfraudeurs worden dubbelop bestraft.
Rèklassering dringt aan op terughoudendheid van Justitie.
Kri, 8e jrg., nr. 2, maart 1978, blz. 9-12.

Geppaart, Ch.P.A. Fiscale reparatiewetgeving.
Nederlands juristenblad, 54e jrg., nr. 23, juni 1979, blz. 453-457.

Graaf, F. de. Belastingontduiking en privacy.
Nederlands juristenblad, 49e jrg., nr. 6, februari 1974, blz. 202-208.

Henrion, R. La fraude fiscale; fraude fiscale et droit pénal.
Revue de droit pénal et de criminologie, 54e jrg., nr. 2/3, november/
december 1973, blz. 183-213.

Hoffmann, A. Steuerhinterziehung und Betrug unter dem Deckmantel der
Unternehmensberatung.
Kriminalistik, 31e jrg., nr. 2, februari 1977, blz. 66-71.

Hofstra, H.J. Herziening van het belastingrecht.
Rechtsgeleerd magazijn Themis, nr. 5/6, 1978, blz. 588-611.

Selbach, K.H. Die Schwierigkeiten bei der Strafverfolgung der
Steuerhinterziehung.
Kriminalistik, 30e jrg., nr. 9, september 1976, blz. 389-394.

MISBRUIK SOCIALE VOORZIENINGEN

Aansprakelijkheid voor de betaling van lonen en sociale premies
bij inschakeling van onderaannemers (koppelbazen).
Tweede Kamer, aanhangsel van de handelingen; zitting 1977, nr. 282,
blz. 575-576.

Achterstand in de afdracht van sociale premies e.a.
Tweede Kamer, aanhangsel van de handelingen; zitting 1977-1978,
nr. 1541, blz. 3057-3058.

Acties tegen ontduiking van sociale wetten.
Tweede Kamer, aanhangsel van de handelingen, nr. 1796, blz. 3557-3558. 1978.

Action taken against social security fraud up to september 1977 and
work remaining to be done; report by the co-ordinating committee on
abuse.
Z.pl., 1978. 16 blz.

Activiteiten van koppelbazen.
Tweede Kamer, aanhangsel van de handelingen; zitting 1977, nr. 283,
blz. 577-578.

Advies "bijzondere controle" van de Centrale commissie sociale voorzieningen.

Sociaal bestek, 39e jrg., nr. 14, 11 augustus, 1977, blz. 240-242.

Advies inzake inning verzekeringspremie bij onderaanneming; uitgebracht aan de staatssecretaris van sociale zaken.

's-Gravenhage, Sociale verzekeringsraad, 1978. 33 blz.

Advies inzake waarborgen voor bijstandsccliënten, bijstandsfraude, bijstandsmisbruik; uitg. College algemene bijstandswet, Rijswijk - 21 juni 1976.

's-Gravenhage, Staatsuitgeverij, Ministerie van C.R.M., juni 1976.

Afdracht van loonbelasting en premies.

Tweede Kamer, aanhangsel van de handelingen; zitting 1977-1978, nr. 839, blz. 1689-1690.

Asscher-Vonk, I.P. Art. 44, 1e lid sub a Ziektewet en art. 30, 1e lid WAO. Sociaal maandblad arbeid, 29e jrg., nr. 12, december 1974, blz. 724-740.

Asscher-Vonk, I.P. Oneigenlijk gebruik van sociale verzekeringswetten. Sociaal maandblad arbeid, 32e jrg., nr. 1, januari 1977, blz. blz. 7-15.

Barkhof, K. Sociale recherche niet bij de gemeentelijke sociale dienst. Bondsblad, 73e jrg., nr. 3658, 19 november 1976, blz. 969-971.

Bestrijding misbruik en fraude sociale zekerheidswetgeving; uitg. door werkgroep onder voorzitterschap van L. Lamers.

's-Gravenhage, Ministerie van sociale zaken, 1978. 90 blz., bijln., tabn.

Bestrijding misbruik en fraude sociale zekerheidswetgeving.

Sociaal bestek, 40e jrg., nr. 15, augustus 1978, blz. 255-258.

Boer, J. de. Bestek '81, fraude en ergernis.

Sociaal bestek, 40e jrg., nr. 23, 21 december 1978, blz. 376-377.

Commentaar DIVOSA (Vereniging van directeuren van overheidsorganen voor sociale arbeid) op rapport "bestrijding misbruik en fraude sociale zekerheidswetgeving".

Sociaal bestek, 41e jrg., nr. 1, 9 januari 1979, blz. 12-15.

Deelrapporten inzake het oneigenlijk gebruik van de sociale verzekeringswetten in situaties met internationaal aspect/en inzake terugvorderingsmogelijkheden in de sociale verzekeringswetten; uitg. door de Sociale verzekeringsraad.

's-Gravenhage, Staatsuitgeverij, 1976. 49 blz. (Ministerie van sociale zaken; verslagen en rapporten 1976 nr. 4.

Doeltreffendheid van de huidige sociale verzekering.

Te rade; 2e jrg., nr. 4, februari 1974, blz. 79-81.

Eland, L. Reactie op advies "bijzondere controle" van de Centrale commissie sociale voorzieningen.

Sociaal bestek, 40e jrg., nr. 3, februari 1979, blz. 45-46.

Esveld, N.E.H. van. Maatschappelijk verzuim en ziekteverzuim.
Sociaal maandblad arbeid, 28e jrg., nr. 5, mei 1973, blz. 287-293.

Esveld, N.E.H. van. Misbruik en oneigenlijk gebruik der sociale wetgeving.
Sociaal maandblad arbeid, 27e jrg., nr. 12, december 1972, blz. 751-755.

Faase, L. Problemen van arbeidsmarktbeleid.
Economisch statistische berichten, 63e jrg., jrg., nr. 3142, februari 1978, blz. 180-182.

Feiten, beweringen of kreten?
Berichten, nr. 5, december 1975, blz. 1-3.

Fraudebeleid G.S.D., Rotterdam. Nota samengesteld door G.L.G. Peeters en P.H. Laman.
Rotterdam, G.S.D., 1979.

Geest, L. van der. Als de arbeidsmoraal slijt.
Economisch statistische berichten, 63e jrg., nr. 3139, 25 januari 1978, blz. 73.

Geknoei met BV's wordt aangepakt; met de mening van o.m. J.M.M. Maeijer.
De vakbondskrant van Nederland, 3e jrg., nr. 6, 9 februari 1978, blz. 6.

Giel, R. De verzekeringsgeneeskundige en de ziekenrol respectievelijk het ziektegedrag van de verzekerde; inleiding tijdens de studiedagen voor sociale verzekeringsgeneeskunde te Lunteren op 21 april 1977.
Arts en sociale verzekering, 15e jrg., nr. 2, juni 1977, blz. 40-44.

Golding, P. and S. Middleton. Why is the press so obsessed with welfare scroungers?
New society, 46e jrg., nr. 838, oktober 1978, blz. 195-197.

Graaf, L. de. Maken wij zelf onze sociale wetgeving stuk?; rede van de tweede voorzitter van het Christelijk nationaal vakverbond, uitgesproken op een gemeenschappelijke vergadering van de bestuursbonden van het CNV, NVV en NKV te Wierden.
4. pl., 1976. 9 blz.

Groeneveld, H.P. Esthetische arbeidsongeschiktheid en misbruik van art. 57 Ziektewet.
Sociaal maandblad arbeid, 32e jrg., nr. 6, juni 1977, blz. 410-415.

Groeneveld, H.P. Oneigenlijk gebruik van sociale verzekeringswetten; reactie op het art. van J.P. Asscher-Vonk.
Sociaal maandblad arbeid, 32e jrg., nr. 7/8, juli/augustus 1977, blz. 493-495.

Harinck, P.F., A. Lahuis en W.F. Palstra. Wie is bang voor regels?
Sociaal bestek, 39e jrg., nr. 13, 1977, blz. 216-223.

Hazendonk, A. van. Adders onder het graf (gras) van de sociale voorzieningen.
Maandblad geestelijke volksgezondheid, 26e jrg., nr. 5, mei 1971, blz. 237-241.

Hëbing, R.W.H. Het voorkomen en bestraffen van misbruik van werkloosheidsuitkeringen.
Sociaal maandblad arbeid, 30e jrg., nr. 7/8, juli/augustus 1975, blz. 464-475.

Heymans, H.F. (Minimum) inkomen naar (niet)werken; een toekomstvisie.
Sociaal maandblad arbeid, 29e jrg., nr. 6, juni 1974, blz. 390-395.

Hogenes, J. Misbruik van de sociale verzekeringen.

Evangelie en maatschappij, 26e jrg., nr. 3, maart 1973, blz. 75-80.

Huend, P. De koppelbazen.

Elseviers weekblad, 33e jrg., nr. 42, 2 oktober 1977, blz. 10-11.

Huyskens, P. De legale profiteurs; overdruk van artikelen verschenen in Elseviers magazine.

Amsterdam, 1976. 33 blz.

Inning SV-premie bij onderaanneming.

Federatie van bedrijfsverenigingen; circulaire nr. 663, januari 1978, 11 blz.

Jong-Hylkema, J.T.O. de. Maatschappelijk verzuim; een probleem, niet enkel van de verzekeringsgeneeskundige. Aantoonbaar. Acceptabel.

Sociaal maandblad arbeid, 28e jrg., nr. 11, november 1973, blz. 647-655.

Jonkman, J.B.G.M. Terugvordering van ten onrechte verstrekte uitkeringen in het kader van de wet Werkloosheidsvoorziening.

Sociaal bestek, 40e jrg., nr. 14, 10 augustus 1978, blz. 241-242.

Kaarsgaren, M. Misbruik van de sociale wetgeving; doktoraalscriptie strafrecht.

Z.pl., 1977. 129 blz., lit.opg.

Kamerstukken 13.441 nrs. 1 t/m 7 14280, nr. 3 M.v.T. betr. het oneigenlijk gebruik van de sociale verzekeringswetten. Zitting 1974-1975.

Kikkert, O.H. Lapmiddelen om het absentisme te bestrijden.

Personeelsbeleid, 13e jrg., nr. 10, oktober 1977, blz. 460-461.

Koppelbazenkwaad kan nu aangepakt; gesprek met B. Madlener.

De vakbondskrant van Nederland, 3e jrg., nr. 1, 5 januari 1978, blz. 1.

Kuin, J.M.G. Oneigenlijk gebruik van de sociale verzekering.

Gids voor personeelsbeleid, arbeidsvraagstukken en sociale verzekering, 51e jrg., nr. 9, maart 1972, blz. 227-233.

Leede, L.J.M. de. Misbruik en oneigenlijk gebruik sociale verzekeringen.

Nederlands juristenblad, 53e jrg., nr. 1, 1 januari 1978, blz. 9-11, lit.opg.

Lamers, L. en B. Le Blanc. Sociale zekerheid in het perspectief van de solidariteit.

Sociaal maandblad arbeid, 31e jrg., nr. 11, november 1976, blz. 660-663.

Leeuw, F.L. van der. Wordt de sociale verzekering oneigenlijk gebruikt?

Modern ondernemerschap, 27e jrg., nr. 7/8, juli/september 1973, blz. 11-13.

Lemmen, H.M.Th. Organisatorische en sociaal-psychologische waarborgen inzake de bijstandsverlening.

Sociaal bestek, 39e jrg., 1977, blz. 2-7.

Leyten, A.J.G. en C. Wey. Fiscaal-sociale aspecten van de ondernemingsvorm voor zelfstandigen.

Economisch statistische berichten, 60e jrg., nr. 2990, 9 februari 1975, blz. 169-174.

Maatregel tegen oneigenlijk gebruik; de zeef van Mertens is niet goed afgestemd; meningen van de Federatie Nederlandse vakbeweging.

De vakbondskrant van Nederland, 2e jrg., nr. 8, 24 februari 1977.

Mager rapport Sociale Zaken over bestrijding van misbruik en fraude in sociale zekerheid.

Onderneming, 7e jrg., nr. 30, 28 juli 1978, blz. 1.

Meningen over sociale zekerheid, proefonderzoek mei 1976; deel 1, meningen over bezuiniging en misbruik.

Sociale maandstatistiek, september 1976, blz. 652-656.

Mertens en de sociale voorzieningen.

Financieel-economisch magazine, 7e jrg., nr. 17, 26 augustus 1976, blz. 15-16.

Meyler, F.L. Gemaskeerde werkloosheid.

Nederlands tijdschrift voor geneeskunde, 120e jrg., nr. 34, 21 augustus 1976, blz. 1437-1439.

Meijer, L.J. Ach, waren alle mensen engelen?; dan..... strafbepalingen in de ABW?

Sociaal bestek, 35e jrg., 1973, blz. 126-130.

Misbruik sociale wetten; inzending 14 november 1972; Hier en Nu, NCRV televisie. Hilversum, Nederlandse Christelijke Radio Vereniging, 1972, 40 blz.

Mulder, Th. Verschillende vormen van oneigenlijk gebruik: de beroepsrechter en het oneigenlijk gebruik van de kinderbijslagwet.

Gids voor personeelsbeleid, arbeidsvraagstukken en sociale verzekering, 58e jrg., nr. 8, 17 oktober 1978, blz. 19-22.

Nacinovic, M. Gebruik ten onrechte in de bijstandsverlening.

Sociaal bestek, 39e jrg., nr. 4, 1977, blz. 50-56.

Net, B.J. van der. De sociaal-politieke doelmatigheid van nieuwe wegen in het sociale verzekeringsrecht.

Sociaal maandblad arbeid, 28e jrg., nr. 9, september 1973, blz. 508-523.

Nota langdurig werklozen; weergave en beoordeling van een aantal onderzoeksresultaten met het oog op de beleidsvoering.

's-Gravenhage, Staatsdrukkerij, 1976. 76 blz.

Sociale zaken; verslagen en rapporten, jrg., 1976, nr. 5.

Onderzoek, Een, naar oorzakelijke factoren en bijzondere kenmerken bij het langerdurend arbeidsverzuim; door J. van Mansvelt et al. I.

Sociaal maandblad arbeid, 29e jrg., nr. 5, mei 1974, blz. 307-321.

Oneigenlijk, Het, gebruik van artsen in de sociale verzekering, inleidingen gehouden voor de algemene ledenvergadering op 28 april 1976 te Utrecht van de Nederlandse vereniging voor verzekeringsgeneeskunde (NVVG); door E.L. Smits., J.G. Rietkerk., W.F.M. Wentholt e.a.

Tijdschrift voor sociale geneeskunde, 54e jrg., nr. 19, 22 september 1976, blz. 646-656.

Oneigenlijk gebruik van de sociale verzekeringswetten; deelrapporten Ziektewet/Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering en de Kinderbijslagwetten.

's-Gravenhage, Staatsuitgeverij, 1975. Ministerie van sociale zaken; verslagen en rapporten, 1975, nr. 9.

Oneigenlijk gebruik van de sociale verzekeringswetten; deelrapport Ziektewet/Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering.

's-Gravenhage, Sociale verzekeringsraad, 1975. 16 blz.

Oneigenlijk gebruik sociale verzekeringswetten.

Nederlands juristenblad, 50e jrg., nr. 27, 19 juli 1975, blz. 882.

Oneigenlijk gebruik Ziektewet en W.A.O.

Medisch contact, 30e jrg., nr. 51/52, 9 december 1975, blz. 1651.

Ontwerp van Wet houdende nadere wijziging van een aantal sociale verzekeringswetten, enkele belastingwetten en de Wet werkloosheidsvoorziening (Tegengaan van oneigenlijk gebruik als gevolg van te ruime bepalingen).
Wetsontwerp 14280.

Postema, W.J. Het advies van het College Algemene bijstandswet inzake waarborgen voor bijstandsccliënten, bijstandsfraude en bijstandsmisbruik.
Sociaal maandblad arbeid, 32e jrg., nr. 5, mei 1977, blz. 353-363.

Putten, C.J. van. Directeur/werknemer en WW, sociale rechtspraak.
Gids voor personeelsbeleid, arbeidsvraagstukken, sociale verzekering, 57e jrg., nr. 16, februari 1978, blz. 425-426.

Putten, C.J. van. Sociale rechtspraak; "discongruentie": een mogelijkheid tot oneigenlijk gebruik.
Gids voor personeelsbeleid, arbeidsvraagstukken, sociale verzekering, 56e jrg., nr. 18, juni 1977, blz. 489-491.

Putten, C.J. van. Sociale rechtspraak; gratis werken door werklozen.
Gids voor personeelsbeleid, arbeidsvraagstukken, sociale verzekering, 57e jrg., nr. 18, maart 1978, blz. 476-478.

Rapport van de werkgroep (J.G.M. Delfgaauw) "Oneigenlijk gebruik van de sociale verzekeringswetten".
's-Gravenhage, Sociale verzekeringsraad, 1972. 12 blz.

Report of the committee on abuse of social security benefits; presented to parliament by the secretary of state for social services and the secretary of state for employment and productivity by command of Her Majesty.
March 1973.
London, HMSO, 1973. XII, 298 blz.

Rietkerk, J.G. Sociale verzekering en eigen verantwoordelijkheid.
Sociaal maandblad arbeid, 23e jrg., nr. 3, maart 1968, blz. 159-167.

Ruys, R. Misbruikers van de Ziektewet; een andere benadering; aangevuld met een commentaar van H. Doeleman.
Tijdschrift voor sociale geneeskunde, 54e jrg., nr. 18, september 1976, blz. 639-641.

Schoot, H.A. van der. en E. Harmsen. Meningen over sociale zekerheid, proefonderzoek mei 1976; dl. 1: meningen over bezuiniging en misbruik.
Sociale maandstatistiek, 24e jrg., nr. 9, september 1976, blz. 652-663.

Schouten, P. Passende arbeid in verband met werkloosheidsregelingen; afstudeeropdracht.
Sliedrecht, 1977. VI, 83 blz., lit.opg.

Schouwenburg, M.G.L. Sociale wetgeving; misbruik; oneigenlijk gebruik; nieuwe wegen.
Maandblad voor bedrijfsorganisatie en administratie, 77e jrg., nr. 918, september 1973, blz. 317-319.

Sociale wetgeving; misbruik - oneigenlijk gebruik - nieuwe wegen, geschriften van de prof. mr. B.M. Teldersstichting, nr. 22.

Sociale zekerheid.... tot (w)elke prijs; door J.G. Rietkerk., J. Hey., L. de Graaf e.a.
Deventer, Kluwer, 1973. 120 blz., bijln.

Stam, M. de. WWV en de oudere werknemers.
Sociaal bestek, 37e jrg., nr. 20, 30 oktober 1975, blz. 487-490.

Terhorst, Th.F.B. 1978; een jaar van grote veranderingen voor de taak van de sociale diensten en voor DIVOSA; toespraak van DIVOSA- voorzitter bij opening van het congres op 24 mei te Zwolle 1978.
Sociaal bestek, 40e jrg., nr. 13, 13 juli 1978, blz. 218-221.

Tilanus, A.D.W. Ziek zijn of werken?
Soteria, 14e jrg., nr. 7/8, juli/augustus 1970, blz. 104-106.

Verkade, W.J. Het WAO - syndroom in de gezondheidszorg.
Medisch contact, 31e jrg., nr. 30, 2 juli 1976, blz. 963-964.

Verlengde uitkeringsduur Wet werkloosheidsvoorziening.
Federatie van bedrijfsverenigingen; circulaire nr. 668, maart 1978, 4 blz.

Verstrekken van inlichtingen door de belastingdienst aan de bedrijfsverenigingen met het oog op opsporing van sociale verzekeringsfraude.
Federatie van bedrijfsverenigingen; circulaire nr. 690, 1 februari 1979, 3 blz.

Verstrekken, Het, van gegevens over fraudegevallen en andere wetsovertredingen met mogelijke financiële consequenties ex artikel 21a Werkloosheidswet (WW).
Sociale verzekeringsraad; circulaire nr. 656, 2 november 1978, 2 blz.

Verstrekken, Het, van gegevens over fraudegevallen en andere wetsovertredingen met mogelijke financiële consequenties ex artikel 21a Werkloosheidswet (WW).
Sociale verzekeringsraad; circulaire nr. 641, 14 juni 1978, 13 blz.

Verzekeringsgeneeskundige, De, als zondebok; reactie vanuit het "leger der verzekeringsartsen"; het bestuur van de Nederlandse vereniging voor verzekeringsgeneeskunde.
Medisch contact, 33e jrg., nr. 29, juli 1978, blz. 889-890.

Visscher, W. Misbruik sociale voorzieningen reeds oud probleem.
Sociaal maandblad arbeid, 31e jrg., nr. 11, november 1976, blz. 676-678.

Voorden, W. van. De gepastheid van het begrip "passend werk".
Economisch statistische berichten, 60e jrg., nr. 3016, 2 augustus 1975, blz. 834-836.

Voorontwerp van Wet voor een regeling inzake aansprakelijkheid van bestuurders van rechtspersonen voor enige belastingen en voor premies sociale verzekeringen.
Federatie van bedrijfsverenigingen; circulaire nr. 674, juni 1978, 37 blz.

Waals, D. van der. Oneigenlijk gebruik van sociale voorzieningen.
Bondsblad, 72e jrg., nr. 3587, 1975, blz. 529-531.

Wet van 14 december 1977, houdende nadere wijziging van een aantal sociale verzekeringswetten, enkele belastingwetten en de Wet Werkloosheidsvoorziening (tegenaan van oneigenlijk gebruik van te ruime bepalingen).
Staatsblad, nr. 670, 1977.

Wijziging van artikel 5 van het model ziekengeldreglement.
Federatie van bedrijfsverenigingen; circulaire nr. 670, 11 mei 1978, 2 blz.

Ziekteverzuim, arbeidsschaarste en personeelsbeleid.
's-Gravenhage, Nijhoff, 1966. 25 blz., grafn., tabn.
Geschriften van de prof. mr. Teldersstichting; 14, rapport van de
commissie sociaalbeleid (E.N.E.H. van Esveld).

BOUWFRAUDE
=====

Fikken, L. Hoge sociale lasten werken premiefraude in de hand.
Economisch Dagblad, 21/23 april 1979. Pers documentatie Min. van Sociale Zaken.

Korver, H. en R. Govaars. Speciaal team gaat gigantische bouwfraude te lijf.
De Telegraaf, 2 juni 1979. Pers documentatie Min. van Sociale Zaken.

Bij Haarlemse miljoenenfraude grote bouwbedrijven betrokken.
Haarlems Dagblad, 14 maart 1979. Pers documentatie Min. van Sociale Zaken.

SOCIALE RECHERCHE
=====

Aalders, M. De sociale recherche.
Welzijnsweekblad, 3e jrg., nr. 49, 8 december 1978, blz. 9.

Bazuin, R., en B. Brontsema. Sociale recherche, pro of contra.
Haarlem, 1977. 35 blz. Scriptie.

Bloem, A. Commentaar van de zijde van sociaal rechercheurs op het advies
"bijzondere controle" van de Centrale commissie sociale voorzieningen.
Sociaal bestek, 40e jrg., nr. 3, 19 februari 1978, blz. 46-48.

Brinkhuizen, C., en A. Bloem. Sociaal rechercheur.
Kri, 8e jrg., nr. 3, april 1978, blz. 13-14.

Brinkhuizen, C. Steunfraudeurs worden dubbelop bestraft. Reklassering dringt
aan op terughoudendheid van Justitie.
Kri, 8e jrg., nr. 2, maart 1978, blz. 9-12.

Dorrestein, R. Sociale recherche; we zouden moeten weten wie echt dubbel trekken.
Nieuwsnet, september 1979, blz. 6-9.

Janse, P.C. De sociale rechercheur; sociale uitkeringen en controle.
Roos in de vuist, 3e jrg., nr. 16, 6 juni 1977, blz. 19-20.

Singer-Dekker, H. Over een dooie mus die een muisje met een staartje werd.
Proces, 56e jrg., nr. 7/8, juli/augustus 1978, blz. 181-185.

Steunfraude en de reklassering; monsterproces in Tilburg.
Kri, 6e jrg., nr. 6, juli 1976, blz. 14.

SUBSIDIEKRIMINALITEIT
=====

Dijk, C.P. van. Enkele gedachten over de controleerbaarheid van het overheids-
beleid.
Openbare uitgaven, 11e jrg., nr. 4, augustus 1979, blz. 196-199.

Kolk, J.A. van der. De overheidsreactie op subsidiekriminaliteit.
Ars aequi, 25e jrg., nr. 7, 1976, blz. 249-259.

Polders, B. De politieke controle op de steun aan individuele bedrijven in
moeilijkheden.
Leiden, Werkgroep politieke wetenschappen van de faculteit der rechtsgeleerd-
heid, 1978. 67 blz., bijl., lit.opg. Doctoraalscriptie R.U. Leiden.

Rapport inzake Holland United B.V. te Heerlen.
's-Gravenhage, Accountantsdienst Ministerie van economische zaken, 1977. 10 blz.

Stevens, Th. A. De controle van bedrijven en publiekrechtelijke instellingen door de Rekenkamer.

Openbare uitgaven, 1e jrg., nr. 4, augustus 1979, blz. 186-195.

Tiedemann, K. Subventionskriminalität in der Bundesrepublik; Erscheinungsformen, Ursachen, Folgerungen.

Reinbek bei Hamburg, Rowolt Studium 53, 1974. 382 blz.

Steun aan individuele bedrijven.

's-Gravenhage, Ministerie van economische zaken, 1977. 18 blz., bijl.

01
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24

26 november 1979.

Literatuur over belastingontduiking in Nederland

Samengesteld door H. van den Berg, Bur. Bidoc,
Ministerie van Financiën, tel. 766227

10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

Lit. 399

26-11-79

LITERATUUR OVER BELASTINGONTDUIKING IN NEDERLAND

Aardema, E. De grenzen van het leerstuk van de wetsontduiking. Weekbl. voor fiscaal recht (1978) 5381, 1129-1136.

Bakker, C.F.A. Het topje van de ijsberg. Maandblad Belastingbeschouwingen (1975) 1, 19 ev.

Brank, H.J. van de Belastingdemoralisatie: het geid en het collectieve geweten. ESB (1978) 3149, 368-371.

Brüll, D. Waar zitten de fraudeurs? Weekbl. voor fiscaal recht (1974) blz. 741-746.

Daniëls, J.J.J.E. En morgen, belastingconsulent. Weekbl. voor fiscaal recht (1979) 5421, 1021-1030. Voordracht 25 jaar Nederlandse Federatie van Belastingconsulenten.

Fiscandal. Wetenschappelijk onderzoek op fiscaal terrein. Fiscale fraude. Erasmus Universiteit, FEI, Brochure 5, 1974.

Gepaart, Ch.F.A. Over wetsontduiking in het belastingrecht. Zie Speculum Langemeyer.

Graaf, F. de. Belastingontduiking en privacy. Nederlands Juristenblad (1974) 202-208.

Heulema, H.J. Belastingontduiking. Weekbl. voor fiscaal recht (1974) 5173, 285-289.

Joining the struggle against international tax evasion. European taxation (1978) 156-170.

Ham, Flip de. Betalen is voor de dommen; over de miljardenmazen in ons belastingstelsel. Bert Bakker, Amsterdam, 1977.

Ham, Flip de. Geld dat stom is; over inkomens, belastingen en de politiek. Bert Bakker, Amsterdam, 1978.

Kogels, H.A. Het jachtseizoen op beunhazen is geopend. Maandblad Belastingbeschouwingen (1974) 11, 249-253.

Kruijk, H. de. De rijken moeten betalen; kanttekeningen bij het boek van Flip de Ham. Tijdschrift voor politieke economie (1977) 2, 50-70.

Lawick, H. Baron van. De huidige functie van de belastingconsulent in het kader van gebruik en misbruik van de belastingwetgeving. Voordracht 25 jaar Nederlandse Federatie van Belastingconsulenten. Weekbl. voor fiscaal recht (1979) 5421, 1031-1037.

Lieshout, A.M. van. Fiscale jacht op zwarte pleziervaartuigen; de bescherming van de vrije levenssfeer van de belastingplichtige en burgerlijke ongehoorzaamheid. Weekbl. voor fiscaal recht (1975) 5218, 257-265.

Mooy, H. Politiek protest of crimineel gedrag. Fiskaal (1978) 8, 31-46.

Overbeeke, M.P. van. Fiscale controle: weinig zeggende cijfers. Weekbl. voor fiscaal recht (1974) 746-750.

Röben, J.B.H. Motorrijtuigenbelasting: wijziging belastbaar feit zonder overgangsrecht terugwerkende kracht in wetsbepaling. Weekbl. voor fiscaal recht (1976) 5295, 1037-1042.

Scheltens, J.P. Het bestaansrecht van een fiscaalrechtelijke leer van fraud legis. Die: Opstellen aangeboden aan prof. mr. H.J. Hofstra.

Tax Havens and measures against tax evasion and avoidance in the EEC.
Ass. Business Programmes, London, 1973.

Veenhof, B.M. Samenwerking tussen belastingadministraties ter bestrijding van
belastingfraude en belastingvlucht.
Europese monografieën no.21.

- Wisselink, M.A. Opmerkingen over het begrip fiscale fraude in Nederland.
- Maandbl. Belastingbeschouwingen (1977) 11, 213-221.

Wisselink, M.A. Opmerkingen over de inlichtingendienst jegens de fiscale administratie
en fiscale strafvordering.
Maandbl. Belastingbeschouwingen (1974) 149-156.

Wisselink, M.A. Vennootschappen in goedkope belastinglanden (tax havens). Toepassing
regels van Nederlands belastingrecht. Weekbl. voor fiscaal recht (1977) 5336, 993-1010.

Samengesteld door: H van den Berg, Bur. Bidoc, Min. van Financiën. tel. 766227.